

ÇOK KOLAY ALDINIZ. KOLAY GERİ VERMEYİN!

Aydınlık Gazetesi, 6 Mayıs 2014

Yıldırım Koç

Türkiye’de işçi haklarının nasıl kazanıldığı konusunda Şehmus Güzel’le Saçak Dergisi’nde 30 yıl önce bir tartışmamız olmuştu. İşçi hakları “verilmiş” midir, “büyük mücadelelerle alınmış” mıdır? 30 yıl önceki tartışmayı gündeme getirmek istemiyorum; ancak bazı noktalara değineceğim.

İşçi sınıfı ile sermayedar sınıf arasındaki mücadele, karşılıklı güç dengelerine, mevcut kaynaklara ve tarafların tehdit algılamalarına göre gelişir. İşçiler hak alabiliyor veya işçilere hak veriliyorsa, ortada bir lütuf yoktur; güç dengeleri, mevcut kaynaklar ve tehdit algısı işçiler lehinedir.

- Ülke zenginse, emek üretkenliği artıyorsa, ekonomik büyüme sürüyorsa, ülkeye emperyalist sömürü sayesinde başka ülkelerden kaynak transferi yapılıyorsa;
- ücretli işgücü eksikliği varsa, işçiler örgütlüyse, siyasi güçlerini ve tüketici olarak güçlerini biraz bilinçli olarak sınıf çıkarları doğrultusunda kullanıyorlarsa, etkili eylemler yapabilecek güçleri varsa;
- ülkede ve/veya dünyada kapitalist düzene alternatif toplumsal ve siyasal akımlar güçlüyse;

İşçi sınıfı, pek bir kavga dövüş olmadan, eylem yapmadan, büyük gösteriler düzenlemeden, güvenlik güçleriyle çatışmaya girmeden, kanını dökmeden önemli haklar elde edebilir.

Güçsüz Olana Hak Verilmez

Ortada bir lütuf yoktur; karşılıklı güç dengeleri işçilerin lehindedir. İşçi sınıfı gücüyle hak almıştır; ancak bu güç, bazılarının zannettiği gibi, yalnızca kavga dövüş değildir.

Örneğin, 19. yüzyılda Osmanlı’da işçi ücretleri (genellikle zannedildiğinin aksine) epeyce yüksektir; ancak işçilerin bu ücret düzeyine ulaşmaları için öyle pek bir eylemleri de yoktur. Ücretlerin yüksekliğinin nedeni işçilerin gücüdür; ancak bu güç, eylemlilik ve örgütlülük değildir; yaşamını sürdürebilmek için işgücünden başka satacak birşeyi olmayan işçilerin sayısının azlığıdır. Toprak boldur; işgücünü başkasına satmak istemeyen insanlar bir çift öküz ve bir karasaban bulduğunda geçimini sağlayabilmektedir.

Bir başka örnek de Türkiye’de memurların 1926’dan 1950’lere kadarki durumudur.

Memurlar, işgücünü satmaktan başka gelir kaynağı olmayan insanlardır; işçi sınıfının parçasıdır. 1926 yılında kabul edilen 788 sayılı Memurin Kanunu ve ardından çıkarılan diğer bazı kanunlarla memurlar günün koşullarına göre çok iyi haklara kavuştular. Bu haklar bir lütuf olarak mı verildi? Hayır. Ülke kaynaklarının çok sınırlı olmasına karşın memurlar bu hakları güçleriyle aldılar. Büyük ve etkili örgütler kurdular, büyük ve militan eylemler yaptılar, şehitler mi verdiler? Hayır. Ülkenin vasıflı ücretli işgücüne büyük gereksinimi vardı ve ülkede vasıflı ücretli işgücü çok azdı. Bu durum, işçi sınıfının vasıflı kesimlerini çok güçlü kıldı. Bu güç sayesinde haklar elde ettiler.

1950’ler ve 1960’larda İşçi Sınıfı Güçlüydü

Türkiye’de işçilerin ve memurların hakları özellikle 1950’li ve 1960’lı yıllarda elde edildi. Bu dönem, kapitalizmin Altın Çağı idi; Türkiye ekonomisi hızla büyüyordu; Türkiye ise Soğuk Savaş’ın en büyük risk altındaki ülkelerinden biriydi. Sanayiciler, korunmuş bir iç pazara mal üretiyordu; uluslararası alanda rekabet etmek zorunda değildi. Kır ve kent küçük burjuvazisi önemli ölçüde korunuyordu. İşçiler ve memurların hakları bu yıllarda gelişti. İşçiler ve memurlar bu hakları güçleriyle aldılar; ancak bu güçleri örgütlülük ve eylemlilikten çok başka etmenlerdi.

24 Ocak 1980 istikrar programı, işçilerin elindeki güçlerin bir bölümünü aldı.

Son yıllarda yaşadığımız süreç ise işçilerin örgütlülük, eylemlilik, siyasi tavır, tüketici olarak güç alanları dışındaki güçlerinin hızla etkisizleştiğini gösteriyor. Güç dengeleri, mevcut kaynaklar ve tehdit algıları hızla değişiyor.

Mevcut haklar lütuf olarak verilmedi; ancak yine de kolay alınmıştı.

Şimdi bu haklar geri alınıyor. Bu hakların geri alınmasını önlemenin yolu, yeni güç dengelerine uygun örgütlülüğü, mücadele çizgisini ve siyasi tavrı oluşturmaktır.